

У середньому структурно найскладнішими виявилися інтрагалузеві терміни, найпростішими – загальнонаукові. Якщо прийняти середню довжину загальнонаукового терміна за одиницю, то співвідношення за цим параметром між екстрагалузевими, інтрагалузевими та загальнонауковими термінами, які функціонують у текстах з комп’ютерної лінгвістики, можна представити як 2,43:1,50:1,00. Цю відмінність можна інтерпретувати як таку, що віддзеркалює загальні лінгвістичні закони, зокрема закон економії мовленнєвих зусиль.

Список використаних джерел:

1. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 396 с. – (Інформаційні системи та мережі; вип. 673).
2. Вісник Національного університету «Львівська політехніка» – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2010. – 360 с. – (Інформаційні системи та мережі; вип. 689).
3. Гринев С. В. Введение в терминоведение / С. В. Гринев. – М.: Московский лицей, 1993. – 310 с.
4. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения / Т. Р. Кияк. – К.: УМК ВО, 1989. – 104 с.
5. Кульчицький, І. М. Розроблення Wordnet-подібного словника української мови / І. М. Кульчицький, А. Б. Романюк, Х. Харів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі. – 2010. – № 673. – С. 306-318.

Тугай О.М.

викладач англійської мови, аспірант,

Інститут філології

Київського університету імені Бориса Грінченка

ФУНКЦІОНАЛЬНА ПЕРСПЕКТИВА ЯК ОРГАНІЗАЦІЯ РАНЬООНОВААНГЛІЙСЬКОГО РЕЧЕННЯ

У мовознавстві значний внесок у розпрацювання проблем комунікативного синтаксису зробили чеські лінгвісти, власне Празької лінгвістичної школи (В. Матезіус, Я. Фірбас, Ф. Травнічек, Ф. Данеш).

Так, було започатковано теорію актуального членування речення (АЧР), яка отримала такі назви як «функціональна перспектива речення» (ФПР), «контекстуальна організація висловлення», «тема – рема» або структура «топік – коментар» (за В. Матезіусом, Я. Фірбасом) [7, с. 12]. Додамо, актуальне членування речення було протиставлено формальному структурному, уведено поняття комунікативного динамізму (КД), визначені компоненти АЧР та способи їхнього виокремлення [1, с. 2]. АЧР з'ясовує спосіб включення речення у предметний контекст, на основі якого він виникає. Провідними елементами АЧР є *вихідна точка* (або базис) висловлення, те, що є відомим або легко розуміється в даній ситуації, та *ядро* висловлення, або те, про що мовець повідомляє про вихідний пункт речення [3, с. 239]. Наше дослідження ґрунтується на теорії функціональної перспективи речення, що уможливорює окреслення функціонування ранньоніовангліського речення у контексті висловлення. Актуальність дослідження визначається необхідністю аналізу функціонування конститuentів складного комплементарного речення у комунікативному просторі зазначеного періоду, що зумовлює розвиток та дослідження даної структури на подальших історичних етапах.

У ФПР термін «функціональний» вказує на розчленування речення на частини, що виконує деяку функцію в загальному комунікативному просторі. ФПР пов'язана із організацією речення як повідомлення, а саме як функціонують граматичні та семантичні структури власне в акті комунікації. Як і в будь-якому іншому компоненті лінгвістичної організації, у ФПР репрезентований смисловий потенціал мовця. Адресант виражає деяку певну інформаційну структуру, що репрезентує його власний відбір створення тексту з комплексу можливих альтернативних опцій, якими він володіє. Тобто сам мовець співвідносить те, про що говорить із контекстом висловлення. І в цьому аспекті ФПР – це мовний компонент, що створює сам текст [6, с. 138-139]. За Я. Фірбасом, провідними чинниками ФПР є комунікативний динамізм (КД) та лінійна модифікація порядку слів. КД – це феномен, що постійно реалізується мовними конститuentами в акті комунікації. Це природня властивість комунікації, яка маніфестується у постійному розвитку стосовно імплементації комунікативної мети речення [7, с. 6-7]. Основна функція лінійного порядку слів у будь-якій мові – визначити актуальне членування речення на *тему* (theme) та *рему* (rheme), які детермінуються інтуїтивно. Так, *тема* – це дане або що вже відомо з

попереднього висловлення, або вихідний пункт повідомлення. *Рема* – це те, що є новим у контексті, вона несе основне семантичне навантаження та є провідною метою комунікації [2, с. 390].

Проаналізуємо тема-рематичний аспект висловлення-повідомлення у ранньомовноанглійській мові.

(1) *Malvolio*: «[I may command] (theme) [where I adore] (rheme)» (Shakespeare, *Twelfth Night*, ii, v, 115) [8, с. 529].

У прикладі прослідковуємо дану інформацію висловлення або вихідний пункт повідомлення в ініціальній позиції [I may command], що складає *тему* речення. Тоді як дієслово *command* вводить провідне комунікативне навантаження у даному реченні або мету висловлення [where I adore], що визначається як *рема* повідомлення. Розгортання комунікативного динамізму відбувається від тематичного елемента *I*, що містить найнижчий ступінь КД до фінального рематичного елемента дієслова *adore*, яке несе найвищий ступінь КД.

Слід зазначити, що замість подвійного тема-рематичного підходу речення Я. Фірбас запровадив модель актуального комунікативного членування як «тема (theme) – нетема (non-theme)», де нетематичний елемент складає транзитний елемент та власне рему або елемент, що розгортає комунікацію поза транзитним елементом і завершує її [7, с. 71-72]. Ця модель визначається як потрійна, власне тема – транзитний елемент – рема (Theme – Transitional element – Rheme), де ступінь КД відповідних тематичних, транзитних та рематичних юнітів розглядається як результат взаємодії чотирьох факторів: лінійної, семантичної, контекстуальної та просодичної ознак [9, с. 35]. У нашому дослідженні ми послуговуємось характеристикою функціональної перспективи речення як тріадою елементів актуального членування речення. Відмітимо, теорія функціональної перспективи речення уможливило підхід до складного речення як безпосереднього релевантного контексту, що може містити складне речення із комплементарною клаузою [5, с. 12-13]. Дистрибутивним полем (Distributional Field – DF) для реалізації КД є безпосередній релевантний контекст. У свою чергу, дистрибутивне поле DF являє собою ієрархічну систему, яка передбачає існування певних взаємопідпорядкованих рівнів (Distributional Subfields – DS), а саме складного речення та комплементарних клауз [4, с. 79].

Наступне речення (2) репрезентує розподілення рівнів (DS) комунікативного динамізму у дистрибутивному полі (DF) складного

ранньоновоанглійського речення із урахуванням триаспектного актуального членування речення як тема – транзитний елемент – рема.

(2) *Reignier*: **DF: DS 1** «Dauphin (Set) [Theme], command (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] the citizens (Sp, Q, Rh) [Rheme] (make (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] bonfires (Sp, Q, Rh) [Rheme] And (TrPro) feast (Sp, Q, Rh) [Rheme] and (TrPro) banquet (Sp, Q, Rh) [Rheme] in (TrPro) the open streets (Sp, Q, Rh) [Rheme]) [FSp, RhPr] [Further Perspective, Rheme Proper], **DS 2** To celebrate (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] the joy (Sp, Q, Rh) [Rheme] **DS 3** that (TrPr) God (B, b, Th) [Theme] hath given (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] us (Sp, Q, Rh) [Rheme]» (Shakespeare, King Henry VI Part I, i, vi, 13-15) [8].

Функціональна перспектива речення (2) реалізується у безпосередньому релевантному контексті ранньоновоанглійської мови у трьох рівнях дистрибутивного поля висловлення, а саме:

1) DS 1 – Dauphin (Set) [Theme], command (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] the citizens (Sp, Q, Rh) [Rheme] (make (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] bonfires (Sp, Q, Rh) [Rheme] And (TrPro) feast (Sp, Q, Rh) [Rheme] and (TrPro) banquet (Sp, Q, Rh) [Rheme] in (TrPro) the open streets (Sp, Q, Rh) [Rheme]) [FSp, RhPr] [Further Perspective, Rheme Proper] – із виокремленням теми (Dauphin (Set) [Theme]), транзитного елемента (command (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element]), реми (the citizens (Sp, Q, Rh) [Rheme]), подальшої перспективи, власне реми (make (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] bonfires (Sp, Q, Rh) [Rheme] And (TrPro) feast (Sp, Q, Rh) [Rheme] and (TrPro) banquet (Sp, Q, Rh) [Rheme] in (TrPro) the open streets (Sp, Q, Rh) [Rheme]) [FSp, RhPr] [Further Perspective, Rheme Proper]).

2) DS 2 – To celebrate (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] the joy (Sp, Q, Rh) [Rheme] – де виокремлюємо транзитний елемент (To celebrate (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element]), який далі розгортає інтенцію комунікативного динамізму із власне реми DS 1, та рему (the joy (Sp, Q, Rh) [Rheme]).

3) DS 3 – that (TrPr) God (B, b, Th) [Theme] hath given (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] us (Sp, Q, Rh) [Rheme] – із наступними елементами: перехідний елемент (that (TrPr)), тема (God (B, b, Th) [Theme]), який поєднує DS 2 та DS 3, транзитний елемент hath given (+, TrPr, Q, Tr) [Transitional element] та рема висловлення us (Sp, Q, Rh) [Rheme].

Відповідно, комунікативний динамізм на кожному рівні DS дистрибутивного поля DF речення (2) актуалізується тема-рема-темичними

та транзитними елементами у лінійній модифікації із зростанням КД у напрямку від теми через транзитні конституенти до кінцевого елемента реми відповідного DS у найвищому ступені комунікативного динамізму, де комунікативне навантаження речення отримує власне повне вираження. Таким чином, функціональна перспектива складного комплементарного речення у ранньомовноанглійський період характеризується його реалізацією у безпосередньому релевантному контексті, що виступає дистрибутивним полем для окреслення комунікативного динамізму речення, який виражається через тематичні відношення кожного елемента в реченні на певному ієрархічному рівні.

Список використаних джерел:

1. Беклемешева Н. Н. Интерпретация вторично-предикативных структур в перспективе актуального членения : автореферат дис. ... кандидата филологических наук : 10.02.19 / Беклемешева Наталья Николаевна; [Место защиты: Моск. гор. пед. ун-т]. – Москва, 2011. – 26 с.

2. Кибрик А. А. Современная американская лингвистика: Фундаментальные направления. Изд. 2-е, испр. и доп. – М: Едиториал УРСС, 2002. – 480 с.

3. Матезиус В. О так называемом актуальном членении предложения. Пражский лингвистический кружок: сб. статей. – М.: Изд-во «Прогресс», 1967. – С. 239-245.

4. Плоткіна М., Землякова О. Реалізація комунікативного динамізму в складном реченні / М. Плоткіна, О. Землякова // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). – 2013. – Вип. 17. – С. 78-84.

5. Плоткіна М. Г. Синтаксис складного речення в романах Дж. Остін: структурний та функціональний аспекти: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Марина Геннадіївна Плоткіна; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2010. – 20 с.

6. Хэллидей М. Место «функциональной перспективы предложения» (ФПП) в системе лингвистического описания / М. А. К. Хэллидей // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. Лингвистика текста. – М.: Прогресс, 1978. – С. 138-148.

7. Firbas J. Some aspects of the Czechoslovak approach to problems of functional sentence perspective / Jan Firbas, František Daneš (ed.) // Papers on Functional Sentence Perspective. Prague: Academia. The Hague: Mouton, 1974. – P. 11-37.

8. Rowse A. L. The annotated Shakespeare: three volumes in one illustrated: the comedies, the histories, sonnets, and other poems, the tragedies and romances. – New York : Greenwich House, 1988. – 2479 p.

9. Salih S. M. Functional Sentence Perspective and Communicative Dynamism / Salah Mohammed Salih // Journal of Al-Fatih. No. 37 – Diyala University, 2008. – P. 30-44.

Хоп'як Т.Ю.

магістрантка;

Кульчицький І.М.

доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ВИДИ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ТЕРМІНОЛОГІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ТА МЕРЕЖ

В українській мові термінологія галузі інформаційних систем та мереж формувалася на основі різних лексичних шарів мови: загальноживаних слів, значення яких переосмислювалося, запозичень та кальок, загально наукових, особливо технічних термінів, а також термінів, утворених шляхом використання існуючих у мові словотвірних моделей або словосполучень для номінації нових понять. Аналіз наукових джерел з питань [2; 5] термінотворення в українській мові дозволяє стверджувати, що у досліджуваній терміносистемі кількість англо-американізмів сягає 48,3% [4].

Мета нашого дослідження – з'ясувати джерела походження термінів в українських наукових текстах в галузі інформаційних систем та мереж на матеріалі статей з наукової періодици.

Матеріалом дослідження стали наукові статті Вісника Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Інформаційні системи та мережі» як збірник наукових праць регулярно видається з 1997 р. Статті у Віснику поділені за такими рубриками: «Інформаційні системи та мережі», «Комп'ютерна та математична лінгвістика», «Управління проектами та програмами». Для дослідження обрано 29 статей, опублікованих у збірнику під рубрикою «Інформаційні системи та мережі» у № 699 [1], загальна кількість друкованих сторінок – 290, 34 118 слововживань.